

Esze Dóra

Csombormenta teaház

Kilenc nappal azután, hogy mégsem találták meg a holttestét a fóliakert felett, Kurt Cobain kilépett a háza ajtaján, és elindult az Ötödik sugárút felé. Ha állt volna már a 700-as szám alatt a Starbucks Café üzlete, leült volna az egyik üres asztalhoz, és kínálhatták volna akciós áron a Double Chocolate Chip Frappuccino® Blended Crème nevű hétköznapi csodát – háromszázharminc kalória, de nagy pohárban –, akkor is csak kávéért kért volna, sima, forró és híg amerikai kávé.

(A pasziánsz olyan játék, nem kell hozzá senki más. Elég ötvenkét, máskor száznégyszer különlegesen mintázott, többnyire számozott papírlap, meg három vagy négy, egyszerűnek mondható, könnyen megtanulható szabály. Ha ez kiterül eléd, csak vess egy pillantást arra, amit láatsz, és mondd azt: go. Vagy csináld máris. Elég az.)

Fehéren, uram?, nézett rá a dundi felszolgáló a Key Tower helyett a névtelen dájnerben, magasra tartva a teli üvegkancsót, mellén kis tábla hirdette: Monica. Miért, kérdezte Kurt hanyagul a könyökére támaszkodva, ezüst gyűrűs ujjai úgy lógtak spinózásan finom kezéről, mint a hullni készülő levelek, tartanak heroint? Monica egészséges, telt hangon felnevetett, nagyon várta a folytatást. Ám mivel a vendége többé rá sem nézett, állt ott szegény kissé döbbenet, mintha szép, rózsaszín csíkos egyenruháján folya végig a barna lé, ami persze nem történhetett meg. Így töltött neki, aztán visszament a pult mögé.

Kurt öltözékén igazán nem látszott, hogy április tizenhetedike volna. Vastag, kibolyhosodott cipzáras-kapucnis felsőt viselt, antracit színűt, mely szinte lerúgta magáról a reggel kékes derengését. Még senki nem hallott a Nirvánáról, amikor már többen megállapították, ha ez a fiú belép valahová, őszit visz a szobába. Mint egy kis darab, két lábon járó november. Mint azok a súlyosan homályos esőfüggönyök.

Nem mintha ez zavart volna bárkit.

Seattle városában különben is rengeteget esik.

Néhány óra alatt elterjedt a hír. Ha nyolcadikán vagy kétezer betépett gyerek jelent meg a Lake Washington mellett – mécsesekkel, nagy táblákkal, flanellingben vagy festiben feliratozott trikóban, tántorogva, merev arccal, üres tekintettel –, most valóságos felkelés robbant ki. Tízezren, vagy talán még többen vonultak ide-oda a városban, megállíthatatlanul. A rendőrök csak igazgatták úszógumijukat a fehér ing alatt, csócsálták a rágójukat, feljebb tolták a napszemüvegüket, és továbbálltak sanda kis mosollyal. A Ballard és a Fremont hidakat úgyszólván megrohmozta a mámoros tömeg. A Madisont és a Virginiát megszállták. Ordítottak, zokogtak, énekeltek. Az üzletekben megjelentek az arcképek. A Pioneer Square-en körülbelül hetven órán át megállás nélkül táncoltak, tapsoltak, hemperegtek, egymás vállát átkarolva dülöngéltek. Ezt vártuk tőled, Kurt. Tudtuk, Kurt. Jól tetted, Kurt. A CNN szinte minden órában leadta, amint Kurt és Courtney kilép a ház ajtaján, Kurt magához húzza könnyelábadt szemű hitvesét, angyali mosollyal arcon csókolja, Frances Bean utat tör magának a szülei lába közt, a tömeg pedig nem bírja tovább, hörgő eufóriában üdvözli bálványát.

Pandemónium? Így mondják?

Mintha órákon át csak köszönnének.

(A pasziánsz olyan játék, van belőle több száz fajta. Egyesek szerint többezer, ám, még ha ez igaz is, annyit semmiképp sem könnyű fejben tartani. Szükség sincs rá, az ember általában

megszeret néhányat, azokhoz tér vissza újra meg újra. Ha teheti. Ha kiterülhet elé az, amit látva aztán így szól, go. Vagy máris csinálja. Elég az.)

Október 19-én azonban a rajongókat újabb sokk érte. Kurt Cobain bejelentette, olyan lazán, mintha csak azt újságná el, hogy nem találja a bal tornacipőjét, feloszlik a Nirvana. Elég, nyilatkozta, és közben horpadt, égkék golflabdát forgatott szórakozottan. Nektek elég, gyerekek. Cobain cseppet sem látszott fáradtnak. Hozzátette még, mást akarok csinálni. Mind mást akarunk csinálni. Értem, felelte a vidám riporter az MTV „You'll never believe“-hétvégéjén, unplugged sessionnel egybekötve, majd rákérdezett, mégis mi a csudát akar jelenteni az In Utero egynémely szövege. Novoselic balra dőlt az asztal mellett, és a szemét dörzsölgette, Grohl épp hogy le nem folyt a székről, Kurt pedig felkapott egy fél citromot a pecsétes terítőről. Hogy mit?, kérdezett vissza, és vigyorogva a kamerába facsarta. Hát ezt. (Novoselic röhögött, Grohl tudta előre.)

Hát ezt.

Felelte Kurt.

Másnap nyílt meg a Csombormenta Teaház a Kubota Garden közvetlen szomszédságában. Ahol minden epezöldbe játszott.

Az ablaktalan helyiségben a falak repedeztek, a műszálás, lepedékes szőnyegek életükben nem láttak porszívót, a kézzel festett lenvászon takarók megmerevedtek a kosztól, a falon a piszkos üvegű képek az égvilágon semmit nem vertek vissza. Félhomály uralkodott, áporodott szag. Mintha romlott kefirrel locsolták volna fel azt a két, nem túl nagy szobát. Huszonéves, enyhén túlsúlyos lányok járkáltak a vendégek között. Sosem ült ki az arcukra unalom.

Kívül, a homlokzaton ez állt:

Fall. Anytime.

A következő őszön Kurt és Courtney elváltak.

Krist Novoselic majdnem megharapta a Rolling Stone munkatársát, amikor a részletekről kérdezte. Dave Grohl egy órát váratta a bőrbőre öltözött fiatal lányt (akkoriban viszonylag új együttesével próbált éppen), majd azt mondta, Courtney érdeklődési körét nem létezik sokáig bírni idegekkel.

Érdeklődési kör, így fejezte ki magát.

Valójában csoda, hogy egyáltalán. Fucking miracle. De, folytatta varázsos mosollyal, ha a lány ebből egy szót is beleír a cikkbe, ő megszerzi a procc kis dzsekijét, és két paklira való trefffigurát vág ki a hátából körömollóval.

(A pasziánsz olyan játék, megesik, ha sokat játssza az ember, már dolgozni sem tud nélküle. Mintha egyik edényből töltenék a másikba, mintha szívárványszínű, sűrű folyadék volna, eloldja a játékoszt a kötött élettől, így az ember eljuthat odáig, hogy már maga se legyen vele tisztában, mit lát a színes lapokban, mit rajtuk túl. Mit az üvegen – ablak, ajtó, monitor – innen, mit a mögötte tapintható homályban. Ehhez persze nagyon sokat kell játszani. Ehhez egyáltalán nem szabad játszani.)

Novoselic egyébként hamarosan telefonált az újságírónak, és elnézést kért a modortalanságáért. Azzal indokolta ingerültségét, hogy politikusi pályára készül. Grohl meg küldött egy sms-t: „Élveztem az interjút, rég hallottam ilyen jó kérdéseket. És persze nyugi © csak vicceltem © én Bak vagyok, az sosem lop Prada bőrdzsekít, leértékeltet sem © bár, mint tudjuk, az ördög Pradában jár.“

(A pasziánsz olyan játék, mindegy, mikor és hol. Ha kiválasztottad a kedvenceidet, és megtanultad a szabályokat, gondolsz egyet, terítesz, már kész is. A számmal, figurákkal és színekkel ellátott lapok azonban annyiféleképpen el tudnak rendeződni, némely leosztást vissza kellene

keverni az ismeretlenségbe. Olykor már elsöre látszik, könnyűszerrel meg lehet nyerni, a szabályok és az elrendezés adta lehetőségek szerint. Éppen ezeket a játszmákat kellene elegánsan elfelejteni, nem megnyerni, nem is elveszteni. Mintha sosem léteztek volna.)

A Csombormenta Teaháznak nem volt specialitása. Itt senki nem várt ötórás menüt, citromos aludttej és házitúróval szervírozott ropogós pogácsa mellett hajlott szélű csészében illatozó teaköltevényeket huszonöt dollárért, sem pedig, ha van mit ünnepelni, ugyanezt a sort egy pohár pezsgővel kiegészítve, nyolccal többért. 1998 tavaszán Kurt és Courtney itt-ott újra együtt jelent meg. A hír egyszer sem szorította le a címlapokról azt a dundi fekete lányt, aki, Clinton elnök második uralma alatt, egy elnyújtott pillanatra hatalmába kerítette a világot irányító, gigantikus joysticket, de még csak azt sem, hogy Pinochet lemondott a miliciáról Chilében. Kurt és Courtney újra: semmi felhajtás. Zig Zag Café, Honeyhole Sandwiches, Michael Bisio jazzkoncertje, ilyesmi.

Álltak a sorok a Csombormenta Teaház előtt, bágyadtan, türelmesen. A zsebrevágott idő közepén. Álmatag fiatalok, sietség nélkül. Ülők és csombormenta teát iszom, desztillálom a bennem élő életet. Olyan fáradt vagyok, hogy már aludni sem tudok. Hazug vagyok, tolvaj vagyok. Anémiás király vagyok.

Az új évezred határán, március utolsó napján Dave Grohl Rio de Janeioban adott koncertet a Foo Fighters élén. A brazilok szétverték a tanagrát. Novoselic egyre keményebben lépett fel az előadói jogokért, Cobain pedig vigyorogva beismerte a People címloldalán, hogy titkon újra összeházasodtak Courtney-val. Fél évvel később a brit hadsereg már megint kimutatta a foga fehérjét Észak-Írországbán.

(A pasziánsz olyan játék, valóban elég hozzá a színes, mintás, számozott papírhalom, meg a szabályok. De azért nem rossz, ha akad mellé ez-az. Például kávé. Tejszínnel, mézzel. Igen kellemessé teheti a játék hangulatát az alkohol is, ez azonban bizonyos mennyiségben befolyásolja a szabályokhoz, így a játékhoz való viszonyunkat, ezáltal pedig a játék kimenetelét. Ez nem feltétlen baj, az így fellelt valóság-szegmens gyakran túlszárnyalja a szabályok hűvös tárgyilagosságában fellelhetőt. Megnehezíti azonban annak megállapítását, ki nyer, per analogiam: ki veszít ilyenkor.)

Mindig ősz uralkodott a Csombormenta Teaházban, mindig nyomott kedély, borongás, homály, mindig húsbe hajló félboldogság, mindig tompa könnyűség. Elzsibbadtál, ha beléptél, nem hallotad, hogy ugatnak a kutyák, nem láttad, melyik mélyedésben milyen színű a méces, nem beszéltél róla, mit olvastál éppen, nem emlékeztél, mi volt az ebéd, az égitesteket mindenki elfelejtette, a keretekben csupa éjszakai kép, legalábbis úgy tűnt fel. Az ősz mindenre ráfeküdt a két nem túl nagy, füstös, homályos szobában, bőröd alatt teljesen megalvadt vagy összeaszott a nyár utolsó, alias éjszakája. A szakadatlan kókadtságban elfelejtetted a szeptember aranyát is, el a ragyogó reggelt, amikor, mint a kés, megállt a nevetés a torkodban, és ellepte a világ egyik felét a mélységes némaság, csak a Csombormenta Teaházban szokásos epezöld villant fel a lángok között, epezöld omlott le az emeletekkel, epezöld csorgott a törött üvegdarabokra. Szegény kicsi Föld. Odafönről horpadt golflabdának látszik, melyen nem lehet kivenni sem rendőrt, sem tűzoltót, sem labrador pórázába kapaszkodó, maga sem tudja, miért szaladó vakembert, sem pilótát, sem turistát, sem irodistát, sem azt, aki a kávéfőzőt a nyolcvanötödik emeleten, sem azt, aki belevezeti a gépet, sem azt, aki az ablakon ugrik ki, sem azt, aki a metróban reked bent, sem azt, aki a túlvilágra üzletel, sem azt, aki haza tudósít, sem azt, aki a saját szemének nem tud hinni, sem azt, aki túléli, sem bármely rokont, amint küzd egyre a küzdhetetlennel. Kiszívott, vértelen hetek uszályában holtfáradtan ide-oda csapódó szürke tömeget sem. Elapadtak a könnyek, odaveszett a hang.

November 8-án egy koncert erejéig ismét összeállt a Nirvana. Sok évvel azelőtt két fickó megerőszkolt egy lányt, és közben, a maguk világlátása szerint érthető módon, a Polly című

számot ordították a fülébe. Cobain „sperma- és petesejtpazarlás“-nak nevezte őket. A késő őszi emlékkoncert elején elnézést kért a fogalmazásért. Ezt mindjárt el is magyarázta. Az a két görény, mondta, továbbra is a pokol mélységes mélyén bassza szájba az izzított kurva anyját. Csakhogy. Ha ma ezzel a kifejezéssel illetné őket, ugyan mit kellene mondania arra az alakra, akinek ezt itt – mutatott maga mögé a Ground Zeróra – köszönheti Amerika? A waste of sperm and egg, that's what you are, mister. So why don't you leave the fuck us alone.

Na persze, az a koncert nem mehetett unplugged.

(A pasziánsz olyan játék, tévedés volna azt hinni, az egyedüllét kitörölne belőlünk bármit. Az ötvenkét, esetenként száznégyszáz lap csak a felszínen hordoz alaki azonosságot az év heteinek számával, ugyanígy túlzás volna azonban azt állítani, a különlegesen mintázott és számozott lapok mintegy másik személyként vesznek részt a játékban. Ezzel együtt némely színes lap keményebb ellenfél a mindennapok harcában, mint sok ismeretlen embertársunk. Ezt célszerű észben tartani, ha élvezni akarjuk a leosztásainkat, melyeknek számát elméink alig-alig különböztetheti meg a végtelentől. Helyzetünk ettől könnyen elbizonytalanodik, ugyanakkor lássuk be: mindig újabb és újabb utakra tár kaput. Mely utak természetesen eleve éppen a már emlegetett nyílt végtelenbe futnak, a kapu szó így kicsit mást fed, mint általában. Mindazonáltal orientációnk nem teljesen kiszámíthatatlan. Ez is a szabályok közé tartozik. Még ha nem is a lapok általunk követendő szigorú sorrendjét határozza meg.)

A buli előtt három perccel eleredt az eső. Cobain kiállt, és a maga rendíthetetlen természetességével a nyakába akasztotta a gitárt. Úgy kezdett bele, mintha a mondatot folytatná. A tömeg néma volt.

Kurt Cobain összesen negyvenhétszer énekelte el az All apologies című számot aznap este. És amikor cingár alakja mögött az óriási kivetítőn a repülő orra behatolt az ablaküvegbe – szétbaszta, mondta a repülő az ikertornyoknak, kürlak titeket a faszba, amíg bele nem rohadtok az ürességbe, ez a minta, ez a szabály, tanuljátok meg –, az emberek megbabonázottan medredtek a projektorra, hosszú percekig át.

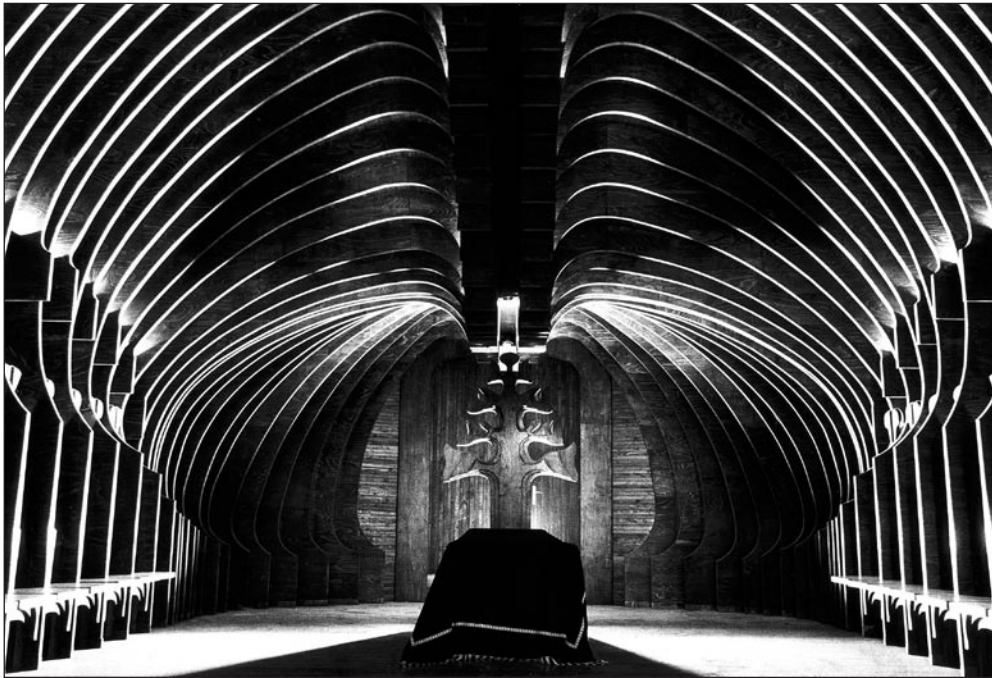
Így esett, hogy nem vették észre, mi történik a színpadon. Mire legközelebb Cobainre akartak nézni, ő már sehol sem volt.

Nem látta többé senki.

A következő héten a sajtó alig győzte sorolni, mi mindenben változtatta meg a Nirvana a világot. *Mi más legyek, bocsánat, csupa bocsánat.* Egy: Megtörte az uszkárhajú rockerek uralmát, össze is omlott Axl Rose, amikor megjelent a Nevermind. (Huszonhét évesen még mindig természetes szőke. Az ilyesmi egészen ritka.) *Mi mást mondhatnék, mindenki buzi.* (Sosem volt különösebben derűs fickó, de időnként az egész világnál viccesebb tudott lenni.) Kettő: kikövezte az utat Britney számára, a top40 típusú rádióadókat ugyanis halálra rémítette a grunge, úgyhogy nagyon gyorsan átváltottak a „Mi a kedvenced“ fedőnevű nyálműveletekre – látni tehát, ő sem volt csupa jószág. *Mi egyebet írjak, nincs is jogom.* Három: még a Starbucks megjelenése előtt felrakta Seattle városát a térképre. *Minek is kéne lennem, csupa-csupa bocsánat.* (Kilencvenhárom július huszonharmadikán már majdnem átlőtte magát a túlpartra.) Négy: Jackón bizony nagyot taszított az obliáon felé vezető rögzös úton. *A napban, a napban úgy érzem, egy vagyok, a napban egy. Házas, hát eltemetve.* Tizenegy: nagyon kemény kérdés, most akkor punknak számít-e Avril Lavigne. Shania Twain viszont a nénikéjét hülyítse a Ramones-trikójával. (Body bag, ez volt a kis, fehér poros zacskókra írva. Mintha holttesteket rejtenének. Mintha azokban kellene hazavinnünk mindenkit, akit nem látunk többé.) *Bár olyan lehetnék, mint ti, könnyen ellazultok, találnám meg a sófészkemet, minden az én hibám.* Tizenöt: csak úgy hemzsegnek az imitátorok, de Grant Nicholas csuklószorítói valahogy sosem passzolnak eléggé. *Aqua seafoam shame.* Hét: a heroin, sajnos, a varázs része volt,

akárcsak Sid Vicious esetében. *Napégette*. Talán mert olyan szép fehér, sehol semmi epezöld. *Jégégette*. Jól jött volna kicsit több olyan szám, mint a Sliver, megtévesztően popos hangzással, mégis tele gyötrellemmel. Akkor ma a Nirvana lenne a Greenday. *Fulladozik az ellenség hamvaitól*. *All in all is all we are*.

(A pasziánsz olyan játék, legjobb hozzá mégis az ősz. Olyankor az ember feltekint, és maga sem hiszi, amit lát. Kint hűl a sötét, néma fák nyúlkálnak át egymás felett, mintha nagyon unnák, kint nyálkás, nyúlós, ólomszürke. Belül csupa félzsongó boldogság a homály, mécsesek lángja hajladozik fűrgén, belül tompa borongás, könnyű tespedés, bolyhos, régi, védelmező. Csaknem hihetetlen, hogy az ember maga elé terít, aztán félrenéz egy pillanatra, és a színes mintákat viszontlátja a szövevényes szabályok ágai-bogai között. Élesen, pontosan.)

Budapest, Farkasréti temető ravatalozójának belső tere, 1977.